

Відсутність процесів перевтілення стало епідемією тиражування лише індивідуальних особливостей конкретного актора-людини, що є прямо протилежним до основного принципу театру: актор-творець повинен бути лицедієм, який відтворює різноманіття різних осіб. Сучасне «перевтілення» уявляється актору таким, яке передбачає лише переміну костюму і не більше того. Такий підхід лише свідчить про обмеженість акторської майстерності, а зрештою про деградацію етичної культури.

Зоя Захарчук

ДОСВІД УЧАСТІ В РОБОТІ ЖУРІ ТЕАТРАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЮ: СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА ВИСНОВКИ

Свого часу довелося стати постійним членом журі Рівненського Міжнародного юнацько-молодіжного театального фестивалю аматорських колективів «Ліхт Art». Організаторами фестивалю виступили: Рівненський міський Палац дітей та молоді (директор-Первушевська Ірина Олександрівна), «Народний художній колектив» молодіжний театр «Від Ліхаря» (ПДМ), «Зразковий художній колектив» театр-студія «Маленький принц» (ПДМ), «Зразковий художній колектив» театральна лабораторія «Відсутність» (ПДМ), Громадська організація «Сприяння позашкільній освіті та соціальному захисту дітей і підлітків ПДМ». Співорганізатором фестивалю виступив Будинок культури цементників, м. Здолбунів. Партнери фестивалю: управління освіти Рівненського міськвиконкому, Рівненський обласний академічний український музично-драматичний театр, Рівненський обласний академічний театр ляльок, народний театр «Сонях». У склад журі 6 членів із Бресту, Києва, Чернівців, Луцька, Рівного. Менеджером фестивалю, його

ведучим був Василь Гизун (ПДМ) – колишній випускник нашої кафедри.

Фестиваль проходив упродовж п'яти днів. Так, наприклад, у 2017 році було продемонстровано 24 фестивальні вистави, із них 6 – близького зарубіжжя (Польща, Словаччина 3, Білорусь). 18 – вітчизняні (Київ - 3), Харків, Чернігів, Луцьк, Запоріжжя, Полтава, Рівне (7), Чернівці, Здолбунів, Конотоп, смт. Пісочин.

Атмосфера, що царила на фестивалі, була неймовірно піднесеною. Великі колективи, очолювані досвідченими, відданими своїй справі керівниками, вражали достойними результатами. Глядацька зала, заповнена вщент студентською молоддю, дихала одним диханням із акторами постановок. Вистави активно обговорювалися, непросто було визначити найкращі вистави, бо таких було багато. Паралельно проводилися майстер-класи зі сценічної мови (Ніна Ніколаєва, м. Рівне), сценічного руху (Володимир Марчук, м. Київ), майстерності актора (Микола Леончик, м. Мінськ) із драматургії (Тимофій Ільєвський, м. Брест), працювала «Майстерня театрального критика» під керівництвом Ельвіри Загурської (Київ).

Фестиваль здружив, потужна енергія молодих, виплескувалася зі сцени, переповнювала серця, ставала великою заохочувальною силою до теватру: чи то глядацького, чи то учасницького. На сцені під час нагородження переможців одного з фестивалів прозвучали слова-заклик: «І якщо є на небі зорі, то, значить, буде зорепад!», стверджуючи ідею натхненної праці акторів та режисерів, виявлення талановитої молоді.

Це був прекрасний досвід аналізування та оцінювання постановок. Для мене це було важливим, так як, по-перше, навчальна дисципліна «Рецензентський практикум» базується на виробленні навички аналізувати вистави, оцінювати її якості, а навчальна дисципліна «Українська та зарубіжна драматургія» потребує постійного поповнення знань про

драматургічні твори». Тому я побачила зі своїми студентами як на практиці в рамках фестивалю відбувається аналіз та підбиття підсумків за конкурсним переглядом фестивальних вистав.

Сьогодні хочу поділитися останніми підходами до використання знань про театральні фестивалі на заняттях із «Рецензентського практикуму».

II РІЗДВЯНИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ ФЕСТИВАЛЬ «СКРУДЖ ФЕСТ» планувався в Рівненському академічному українському музично-драматичному театрі як потужний театральний мистецький форум із магічною та неповторною атмосферою Різдва. Про дату повідомлялося: тиждень від Дня св. Миколая, тобто 6 грудня 2025 року. У промовистій афіші зазначалося: що це «мистецько-соціальна гранд-подія за участі представників культурної, наукової, виробничої та бізнесової сфери. Це був благодійний Різдвяний театральний фестиваль «Scrooge FEST». В його основі – бум на театральні постановки «Різдвяної пісні» Чарльза Діккенса в Україні і мудра філософія цього твору, яка набула актуальності в країні, яку намагаються позбавити Різдва, духів майбутнього, надії і своєї власної різдвяної пісні».

В цей час в мене були заняття з магістрами, однак нам вдалося знайти час і потрапити на фестиваль. У прекрасно підготовленій афіші (*демонструю*) повідомлялося про різні заходи: зустрічі з духовними служителями, лекції провідних науковців, акторів, вистави, круглі столи, перегляд радіоверсій, дискусії.

На зустрічі з Ганною Шерман, журналісткою, редакторкою, театрознавцем, директоркою, головною редакторкою журналу про мистецтво та колекціонування «Антиквар», засновницею і видавницею журналу «Український театр» кафедрі було подаровано журнали нового формату: «Антиквар» (№4, 2024 р.) та «Український театр» (№ 2, 2024 р.).

Тож якою радістю стало для нас зі, студентами-магістрантами, студентами 2-ого курсу стаціонару дібрані рецензії на постановки Шекспірівських творів в Україні! А саме тоді ми готувалися з магістрами до захисту вже створених постановочних планів, зокрема, постановки за Шекспіром: «Макбет» в режисурі Оксани Татарчук (Чернівці, Центральний палац культури, театр ТЕМП), перед цим – «Сон літньої ночі» в режисурі Інни Даніліної (Чернівці, Народний драматичний театр ім. Григорія Агєєва). То ж плідною пізнавальною стала зустріч-бєсїда студентів-заочників, студентів стаціонару з кандидатом філолологічних наук, літературознавицею, шекспірознавицею Дар'єю Москвітїною, а також із Ганною Шерман про журнали «Український театр», «Антиквар» та їх авторів (до речі «Антиквар» – це єдине в Україні науково-популярне періодичне видання про мистецтво та колекціонування. Тематичні випуски журналу – це самодостатні видавничі проекти, які представляють державні приватні та корпоративні зібрання в широкому культурно-історичному контексті). Отже, в кінці бєсїди ми отримали і останній номер «Українського театру» (№2, 2024) і «Антиквар».

Журнал «Антиквар»числом 3 за 2024 рік був присвячений темі: НІМЗ «Бабин Яр» – про трагедії минулого і сьогодення мовою мистецтва.

Журнал «Український театр» числом 2 – постановці «Отелло» Давида Петросяна (рецензія Маргарити Ткач, Анатолія Хостікоєва та Сергія Маслобойщикова). А також присвячений театрам прифронтових і прикордонних міст. Третя тематична присвята – будням українських театрів, інтерв'ю та розмовам із провідними режисерами, вибраним відгукам експертів YI Міжнародного Фестивалю-Премії «ГРА» на вистави театрів Харкова, Києва, Рівного, Львова, Івано-Франківська, Дніпра, Чернівців, Одеси, Хмельницького, Луцька – прем'єри 2023 року.

Нагадаємо: журнал «Український театр» числом 1 був присвячений фестивалю-премії «ГРА», зокрема вибраним відгукам експертів V Міжнародного Фестивалю-Премії «ГРА» на вистави театрів Харкова, Полтави, Кривого Рогу, Києва, Рівного, Львова, Івано-Франківська (прем'єри 2021/2022 років).

Журнал числом 3 «Українського театру» присвятили постановкам України за драматургічними творами Вільяма Шекспіра.

Головний редактор журналу Віталій Жежера та шеф-редакторка Ганна Шерман зазначали: «це число нашого журналу присвячене другому Українському Шекспірівському фестивалю в Івано-Франківську. Девіз цього числа журналу – Глобус України».

Матеріали про вистави і фестивалю-премії «ГРА» №1-2, і I-ого Різдвяного театрального фестивалю «СКРУДЖ ФЕСТ» опрацьовуються зі студентами на практичних заняттях. Так, їм рекомендується прочитати рецензії певних авторів на постановки, визначити проаналізовані аспекти, на основі цього стисло переказати зміст рецензії, зачитуючи особливо образні фрагменти рецензії. Далі увага студентів зосереджується на застосуванні рецензентом-мистецтвознавцем професійної лексики. Цю лексику: слова і словосполучення, використані в описі-аналізі вистав, студенти записують, потім зачитують, наприклад: лексика із рецензії Ірини Голіздри «Технології і актори» на виставу Івана Уривського «Макбет»: *сюжетна багатозначність, широкі можливості для..., взаємодіяти із сучасними технологіями, особливість версії, додає історії позачасовості, зміщення акценту з..., на сцені домінують..., проекція екранів у глядацьку залу, сценографія поєднує..., надмірна видовищність, нове звучання, потенціал акторів, фізична пластика актрис, взаємодія з простором, спроба поєднати класику із сучасними медійними технологіями, психологічні*

аспекти трагедії. мінімалістичне й стильне рішення, глибока експресивність і занурення...

Таким чином, відбувається накопичення професійної лексики. Активно використовується робота з театральним тлумачним словником. Вона важлива, бо уточнюється значення (дефініція) професійної лексики. Таким чином, відбувається і студентів-режисерів до професійного спілкування з акторами, режисерами, іпоглиблюються знання про стиль написання рецензій того чи іншого критика, мистецтвознавця, літературознавця.

Використовуються фестивальні рецензії і на заняттях із «Української та зарубіжної драматургії». Так, після прочитання твору драматурга, коли студенти розповідають сюжети (однак не просто, що запам'яталося, а як ланку послідовних подій), визначають тему, ідею, дають характеристики персонажам, активізуємо їх пізнавальну діяльність шляхом зачитування рецензій на фестивальні вистави. Саме тут студенти ознайомлюються з колом авторів рецензій: мистецтво- та літературознавцями. Цікавим нам видається прийом зачитування та прослуховування рецензій на одну і ту ж виставу різними авторами. Студенти, дізнаючися про сценічні акценти різних режисерів, можуть визначати деталі, фрагменти, яким вони не надали значення, читаючи, відчують свої, так би мовити, прогалини в сприйнятті твору.

Фестивальні оглядові, критичні матеріали та інтерв'ю стають полем можливостей для застосування різних підходів до навчання писати рецензії. Ось послухайте тільки, яка потужна добірка матеріалів про шекспірівські постановки 2014-2025 років №3 «Українського театру»:

«Отелло» Оксани Дмитрієвої, Київ

«Король Лір» Дмитра Захоженка, Київ

«Сон літньої ночі» Євгенія Резниченка, Херсон, Одеса, Миколаїв (Три постановки, один режисер!)

«Троїл і Крессада», Джонатан Банатвала (укр.-брит. проект),

«Макбет» Лінаса Зайкаускаса, Дніпро
«Макбет» Станіслава Садаклієва, Черкаси
«Король Лір» Сергія Павлюка», Полтава
«Гамлет» Мисоли Метли, Краматорськ
«Річард III» Корнелії Кромбгольц, Київ
«H-Effekt» Рози Саркісян
«Макбет – 17» Євгена Сидоренка і Миколи Бичука, Чернігів,
«Twelfth Night or What You Will» Олексія Гнатковського,
Київ-Івано-Франківськ
«Гамлет» Тараса Мазура, Вінниця
«Річард після Річарда» Ірини Волицької, Львів
«Гамлет» Олексія Кравчука, Львів
«Зимова казка Романа Братковського, Івано-Франківськ,
«Гамлет» Яші Гудзенко-Тобілевич, Запоріжжя
«Комедія помилрок» Андрія Бакірова. Чернігів.

Значимим і цікавим є для студентів дізнатися з рубрики «Війна» про те, що: «111 сценічних версій Шекспіра з'явилося від весни 2014 року до весни 2025-го в Україні. На сьогодні вже більше. Це і хрестоматійні тексти, і понад два десятки творів за «мотивами». Шекспір у воюючій країні – повсюди. У постановках повномасштабних та розкішно оформлених і в аскетичних моновиставах. У театрах драматичних, оперних і лялькових, в роботах професійних, студентських і аматорських, у проектах, що існують тільки у радіоверсіях або відбувалися в ZOOM.» Далі пропонується розділ «Війна» – лиш невелика частина нашої шекспіріани часів російсько-української війни.

І студенти мають змогу прочитати мистецький аналіз вистави «Нам*l*et» (Київський театр на лівому березі Дніпра) Наталії Шевченко, і цікаву розмову Ганни Шерман із режисеркою вистави Тамарою Труновою; за матеріалами Ангеліни Великої про Дмитра Олійника, який грає в театрі Київського театру драми і комедії на лівому березі Дніпра в трьох виставах за Шекспіром: «Отелло» режисерки Оксани Дмитрієва, «Н*l*t» Тамари Трунової, «Король Лір» Дмитра

Захоженка. Безперечно, цікаво сприймається бесіда з актором про те, як артист відчуває різні ступені наближення до творів барда.

Опрацювання рецензій театральних критиків на фестивальні вистави дозволяє «побачити» їх очима авторка-глядача, відчувати сильні сторони і режисури, і акторської гри, сценографії, «вживатися заочно» в художній обра вистави, зрозуміти, якими театральними засобами досягнуто цього в сценічній постановці.

Ознайомлення з матеріалами фестивальних вистав закріплює знання про сучасну театральну критику, її провідних рецензентів:

Олександра Сакву

Єви Нечипоренко

Ганна Веселовську

Ірину Чужинову

Сергія Васильєва

Марію Ясинську

Ірину Зубченко

Віталія Жежері

Ангеліну Велику

Яну Іваницьку

Юлію Бентю

Христофора Груші

Оксани Леоненко

Ірини Голіздри

Маргариту Ткач

Віктора Гриневича

Наталії Шевченко

Олексія Паляничку

Саме ці критики прищеплюють вміння аналізувати якості вистави, сприяють формуванню навички професійного спілкування.

Кожен вид матеріалу журналів, присвячений театральним фестивалям сприяє розширенню знань про професійні та аматорські вистави, про режисерів-майстрів, талановитих акторів; значно розширює уявлення про найбільш постановочні вистави в Україні, про новітні режисерські підходи, унікально створені сценічні образи. І головне – дає мапу театральних буднів та фестивалів – території для культурного діалогу митців, всіх закоханих у театр.

Отже, рецензії, огляди, інтерв'ю з режисерами та акторами, бесіди за круглим столом, об'єднані однією темою – благодатний матеріал на заняттях із рецензентського

практикуму, сприяють меті курсу – оволодіння навичками усного та письмового мистецтва аналізу творів театральної критики: рецензій, творчих портретів акторів. Матеріали про театральні фестивалі значною мірою забезпечують з а в д а н н я курсу :

- ознайомлення з різновидами та специфікою творів театральної критики як складовою театрознавства;

- вироблення навички професійного аналізу основних компонентів вистави – драматургії (ідейно-тематичну, сюжетно-композиційну та емоційно-образну своєрідність), акторського виконання, режисури, художньо-декоративного, світлового та музично-шумове оформлення в їх тісному взаємозв'язку, як органічних елементів єдиного художнього твору;

- закріплення знань про драматургічний базис: історію написання п'єси, авторські переклади;

- поповнення знань про сучасну театральну практику: творчість режисерів – сценічні прочитання авторської драматургії в історії постановок, акторів, художників-сценографів, композиторів, балетмейстерів-хореографів;

- удосконалення культури мовлення професійного спілкування – усного та письмового в оволодінні категоріальним апаратом рецензента.

І ще хочу сказати студентам: не пропускайте театральні фестивалі! Це завжди нові знання, нові відкриття, нові перспективи, що допомагають йти з часом у ногу і створюють підвалини для народження нового мистецького прояву, явища. Це завжди нові знайомства і друзі. Поринайте в неймовірну фестивальну театральну атмосферу: творчого діалогу, насаги, завзяття!!!

Матеріали про фестивалі різних форматів завжди віднайдете у методичному кабінеті кафедри театральної режисури.

Всеукраїнський театральний Фестиваль-Премія «ГРА» («GRA» («GreatRealArt»)) – це культурно-мистецький захід,

заснований Національною спілкою театральних діячів України (НСТДУ) у 2018 році з метою відзначення найбільш визначних творчих досягнень у галузі театального мистецтва. Проводиться на конкурсній основі один раз на рік за підсумками минулого календарного року. За результатами фестивалю присуджується Премія. Директором фестивалю є Богдан Струтинський.

У 2025 році **Шекспірівський фестиваль в Івано-Франківську** відбудеться вдруге. Фестиваль створювався як відкрита платформа для діалогу зі світом. І хоча цього року у програмі представлені виключно українські вистави, зміст — про глобальні теми: роль театру в часи війни, нові підходи до класики, культурну пам'ять і відповідальність митця перед глядачем.

Серед спікерів — провідні шекспірознавці, театрознавці, літературознавці з України, Польщі та Великої Британії. Ми говоритимемо про авангард і Шекспіра, про його вплив на фентезі, про сучасну українську сцену і політичний театр. Наша ідея залишається незмінною: фестиваль — не «свято мистецтва» і не «розваги під час війни». Ми знаємо, що Шекспірівський фестиваль є інструментом соціально-політичних змін, інструментом публічної дипломатії та платформою для діалогу України й українців із демократичним світом.

Марія Стрельцова

РЕЦЕНЗІЯ НА ВИСТАВУ «ЛІСОВА ПІСНЯ»

Вступ. «Лісова пісня» Лесі Українки — одна з найвизначніших поетичних драм українського модернізму, твір, що поєднує елементи фольклору, символізму та філософської рефлексії над природою людського буття. Вона була написана у 1911 році на Кавказі, у період важкої хвороби